УДК: 342.9 (477)

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-71-2-142-150>

Кондратов Володимир Гарійович,

здобувач

(Донецький юридичний інститут МВС України,
м. Кривий Пир)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7657-6431>

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЗА НОРМАМИ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ДЕРЖАВ ДАЛЕКОГО СХОДУ

У статті автором розглянуто складові інституту кримінальної відповідальності за посягання на життя та здоров'я працівника правоохоронних органів за нормами сучасного кримінального права окремих держав Далекого Сходу. Досліджуючи окреслене питання, автор вдавався до вивчення та аналізу змісту джерел чинного кримінального права вказаних держав, а також наукових праць окремих зарубіжних фахівців із цієї кримінально-правової проблематики. Зроблено висновок, що найбільш характерною змістовною рисою розглянутих норм кримінального права всіх цих держав, крім Північної Кореї, є криміналізація вчинення вказаного злочину проти достатньо широкої категорії працівників – державних службовців / посадових осіб, якими можуть бути як різноманітні цивільні державні функціонери, так і власне працівники всіх силових відомств. Таким злочином є «перешкоджання цим державним службовцям / посадовим особам у виконанні ними їхніх службових обов'язків», зокрема й «примушення до подання у відставку». На думку автора, вказані злочини проти всіх або ж окремих категорій посадових осіб, зокрема правоохоронців, слід розглядати невід'ємно у світлі вчинення конкретних злочинних діянь, що й підтверджується змістом окремих статей КК цих далекосхідних держав, як-от: озброєні напади на суди, незаконний озброєний перетин державних кордонів, насильницькі дії стосовно правоохоронців під час громадсько-політичних акцій, напади на правоохоронців під час здійснення ними тих чи інших оперативно-слідчих дій. Також, на відміну від вищенаведених норм сучасного кримінального права Монголії, у джерелах чинного кримінального права Китаю, Тайваню, Північної та Південної Кореї, Японії не криміналізовано злочинних посягань саме на членів сімей посадових осіб, зокрема родичів тих чи інших категорій правоохоронців. Санкції норм сучасного кримінального права всіх цих далекосхідних держав, крім КК Північної Кореї, передбачають довічне ув'язнення та смертну кару як найвищі покарання за вчинення цих злочинів. Іншими каральними заходами є коротко-, середньо- та достатньо довготермінові строки тюремного ув'язнення, арешт, конфіскація майна, виправні роботи, грошові штрафи та правова комбінація цих покарань.

Ключові слова: працівник правоохоронних органів; посягання на життя та здоров'я; вбивство; завдання тілесних ушкоджень; кримінальна відповідальність; джерела чинного кримінального права; окремі держави Далекого Сходу.

Постановка проблеми. Загрози вбивства та завдання тілесних ушкоджень тяжіють над чесними, відданими представниками всіх гілок правоохоронної системи. Ідеться про всіх тих, хто добросовісно забезпечує громадський порядок, здійснює досудові слідчі дії, надає результати судово-медичної та криміналістичної експертизи, забезпечує прокурорський нагляд за дотриманням законності, підтримує систему національної безпеки, виносить законні судові рішення в межах кримінальних проваджень.

Працівники правоохоронних органів, виконуючи свої професійні обов'язки, мають перебувати, з одного боку, під гарантованим та ефективним захистом відповідних державних інституцій, а з іншого – бути захищеними завдяки прямій дії певних норм національного кримінального права. Проявом такого державного захисту законних антизлочинних дій правоохоронців є надання ним усіх необхідних технічних та інших засобів безпеки: броньованих автомобілів, посиленої охорони, вогнепальної зброї, засобів відеоспостереження та аудіопрослуховування. До того ж санкції кримінально-правових норм повинні передбачати достатньо суворе, неминуче покарання для всіх тих, хто планує здійснити або ж здійснив замах на життя та здоров'я правоохоронця та/або членів його сім'ї через виконання ним його законних професійних дій або ж з інших причин.

Аналіз дослідження проблеми. Необхідно зазначити, що загальні проблеми кримінальної відповідальності за посягання на працівників правоохоронних органів досліджувалися В. К. Глістіним, М. І. Мельником, Б. С. Никифоровим, В. Я. Тацієм, Є. В. Фесенком, Є. О. Фроловим, М. І. Хавронюком та іншими правниками. Проте питання компаративістського пізнання кримінальної відповідальності за посягання або погрозу працівникові правоохоронного органу залишаються малодослідженими.

Тому **метою** запропонованої **статті** є визначення особливостей відповідальності за посягання на життя та здоров'я працівника правоохоронних органів за нормами сучасного кримінального права держав Далекого Сходу.

Виклад основного матеріалу. Зазначене нами є актуальним і для змісту наведених вище статей чинного КК України.

У межах цієї науково-правничої статті ми звернемося до складових інституту кримінальної відповідальності за посягання на життя та здоров'я працівника правоохоронних органів та/або членів його сім'ї за законодавством Монголії, Китаю, Тайваню, Північної та Південної Кореї, Японії.

Монголія. Чинне кримінальне право цієї держави, на відміну від кримінальних кодексів інших країн, зокрема України, є прикладом відсутності окремих та чітких нормативних положень про кримінальну відповідальність за вчинення зазначеного протиправного діяння [1, с. 94]. Отже, ідеться про ніби некриміналізацію злочинних посягань на життя та здоров'я працівників саме правоохоронних органів.

Однак чинний КК Монголії містить ст. 91 «Убивство» р. VI «Злочини проти життя та здоров'я» ч. 6, у межах якої зміст пп. 2 п. 1. передбачає не лише покарання у вигляді тюремного ув'язнення строком від 15 до 25 років, але й смертну кару за вбивство людини або її рідних у зв'язку з виконанням жертвою її службових / професійних обов'язків [9].

До речі, можливість засудження злочинця до смертної кари за вчинення цього злочину і є найбільш відмінною рисою санкції наведеної норми монгольського кримінального права. Також слід актуалізувати й зміст пп. 11 п. 2 ст. 96 «Навмисне завдання тяжких тілесних ушкоджень» р. XV «Злочини проти життя та здоров'я» ч. 6 КК Монголії. У ній зазначено, що в разі завдання тяжкого тілесного ушкодження особі або її рідним, знову ж таки у зв'язку із виконанням жертвою її службових обов'язків, винна особа буде покарана позбавленням волі на термін від 7 до 10 років [9].

У процесі розгляду того чи іншого виду злочину та норм кримінального права, які передбачають відповідальність за його вчинення, завжди важливо звертатися до його кваліфікаційних ознак, зокрема найважливіших із них. Так, згідно зі змістом двох наведених статей КК Монголії, саме обізнаність злочинця в тому, що та чи інша особа обіймає посаду в державних, зокрема в правоохоронних, органах, виокремлюється як вагома кваліфікаційна ознака цих злочинів. В інших випадках, коли така обізнаність не була встановлена слідством

(за відсутності обтяжливих обставин різного характеру), таке діяння кваліфікується як «звичайне», побутове вбивство [1, с. 95].

Саме тому суб'єктивна сторона злочинів, які перешкоджають виконанню працівниками правоохоронних органів їхніх обов'язків із здійснення завдань правосуддя, *характеризується прямим умислом* [3, с. 575] (курсив мій. – В. К.). Указана кваліфікаційна ознака цього злочину відображається також у відповідних нормах чинного кримінального права інших держав Далекого Сходу.

Китай. Предметно-регулятивна норма, яка міститься в ч. 1 ст. 277 § 1 «Злочини із підризу громадського порядку» р. VI «Злочини із підризу порядку соціального управління» чинного КК Китаю, є змістовним прикладом, відмінним від монгольського. У ній викладено таке (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела. – *Прим. авт.*): «Перешкоджання шляхом насильства та погроз виконанню відповідно до закону працівниками державних органів своїх службових обов'язків карається позбавленням волі на термін до 3 років, короткостроковим арештом, надзором або штрафом» [7]. Наведене вимагає від нас стислого коментаря.

По-перше, у цій статті об'єктом злочину представлено достатньо узагальнену, широку категорію осіб – працівників державних органів, серед яких, безумовно, можуть перебувати як правоохоронці, так, наприклад, і цивільні державні службовці з різних урядових відомств і функціонери органів соціального забезпечення та інших подібних до них державних структур. Отже, із цього кола не виокремлено працівників народної міліції, державної безпеки, національно-визвольної армії.

По-друге, достатньо розмитим, до того ж незрозумілим, порівняно з наведеними нормами сучасного монгольського кримінального права, є представлене нормативне уявлення про «насильство» та «погрози» його вчинити. Так само узагальненим є і уявлення про «перешкоджання виконанню службових обов'язків». Чи може таким «перешкоджанням» бути вбивство, напад, побиття? Звісно, може. Тобто в цій статті КК Китаю не конкретизовано злочини, а саме вбивство та завдання тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості цьому широкому колу працівників державних органів.

По-третє, достатньо м'яким видається і представлене санкційно-каральне наповнення цієї норми: порівняно короткий строк позбавлення волі, короткотерміновий арешт, нагляд на невизначений термін та невстановлений розмір штрафу.

Власне навмисне вбивство людини та навмисне завдання їй тілесних ушкоджень (травми) криміналізовано в ст.ст. 232, 234 та п. 1 ст. 293 р. IV «Злочини з посягання на право особи та демократичні права громадян» чинного КК Китаю.

Однак чинний КК Китаю надає і деякі більш конкретизовані винятки. Саме тому на додаток до розглянутого можна навести зміст ст. 309 цього ж розділу. Санкція названої статті передбачає абсолютно ті ж самі покарання, що містяться і в ст. 277, за «масові безпорядки, напад на суд, побиття співробітників органів юстиції, що порушує судовий порядок» [7]. Тюремним ув'язненням на термін до 3 років карається, відповідно до змісту ст. 315, «побиття наглядача» у в'язниці [7].

Іншим важливим нормативним прикладом є зміст ст. 316, у якій криміналізовано втечу з-під арешту злочинця, що передбачає термін тюремного ув'язнення до 5 років або короткотерміновий арешт. Зі свого боку, визволення в дорозі транспортованих злочинців карається позбавленням волі на термін від 3 до 7 років, за наявності обтяжливих обставин – більш ніж 7 років.

Також слід зафіксувати зміст усієї ч. 1 ст. 317, у якій передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на термін більш ніж 5 років або короткотерміновий арешт за організацію втечі із в'язниці, її організацію або підбурювання до такої втечі. Інші учасники такої втечі караються позбавленням волі на термін до 5 років. Згідно із ч. 2 цієї ж статті, підбурювачі та активні учасники озброєної втечі із в'язниці караються позбавленням волі на термін до 10 років або безстроковим ув'язненням; за наявності ж обтяжливих обставин – засудженням до смертної кари. Інші учасники такого злочину караються позбавленням волі на термін від 3 до 10 років.

На окрему увагу заслуговує і зміст ст. 318, у якій криміналізовано обтяжливі обставини злочинів із незаконного перетину державного кордону КНР. Наведемо лише одну з них, що стосується нашої кримінально-правової, кримінологічної проблематики. Так, правопорушник карається позбавленням волі на термін більш ніж 7 років, безстроковим позбавленням волі, а також штрафом або конфіскацією майна, зокрема, у випадку перешкоджання здійсненню прикордонниками контролю шляхом насильницьких дій та погроз учинення таких дій щодо них [7].

Не менш суворо караються злочинці й за посягання на життя та здоров'я правоохоронців у їхній протидії контрабанді, продажу, транспортуванню та виготовленню наркотиків. Згідно з п. 4 ст. 347 § 7 «Контрабанда, продаж, перевезення, транспортування та виробництво наркотичних речовин», учинення цих злочинів карається тюремним ув'язненням на термін до 15 років, довічним позбавленням волі, якщо злочинець, між іншим, чинить опір із застосуванням насильства в разі огляду, затримання чи арешту за обтяжливих обставин.

Важливим є і зміст ст. 426, у якій передбачено позбавлення волі на термін до 5 років або короткотерміновий арешт, а за обтяжливих обставин – більш ніж 5 років, якщо вчинено злочин, який полягає в перешкоджанні командирів, черговому, вахтовому у виконанні ними службових обов'язків шляхом погроз насильства. Якщо ж ці діяння призведуть до людських жертв або інших тяжких наслідків, то злочинець буде засуджений до довічного ув'язнення або смертної кари.

Видається цілком зрозумілим, що й втеча із в'язниці, у тому числі озброєна, і незаконний перетин державного кордону можуть супроводжуватися вбивствами, завданням тілесних ушкоджень, учиненням інших насильницьких дій стосовно цих правоохоронців – працівників пенітенціарно-виправної системи, прикордонників, військовослужбовців. У всіх наведених нормативних прикладах відображаються такі кваліфікаційні ознаки, як виконання правоохоронцями своїх професійних обов'язків та обізнаність правопорушників про це. Тобто фактор свідомого вчинення злочину, власне злочинного умислу є достатньо наявним.

Загалом же, як бачимо, учинення низки мало уточнених насильницьких деліктів щодо працівників правоохоронних органів передбачає як порівняно м'які, так і найжорстокіші каральні заходи, не виключаючи при цьому й засудження до смертної кари.

Тайвань. У межах чинного кримінального права цієї держави криміналізовано відповідні злочинні діяння стосовно посадових осіб загалом, а не виключно працівників правоохоронних органів.

Так, у ст. 135 р. 5 «Злочини з перешкоджання виконанню посадовою особою своїх обов'язків» КК Тайваню говориться (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела. – *Прим. авт.*): «Особа, яка використовує погрози або насильницькі дії проти посадовця, що виконує свої посадові обов'язки, буде засуджена до позбавлення волі на термін не більш ніж 3 роки, короткострокового ув'язнення або до сплати штрафу в сумі не більш ніж 9 тисяч доларів. Особа, яка використовує погрози або насильницькі дії з метою завадити посадовцю вчинити дію, яка належить до його посадових обов'язків, маючи на меті завадити законному виконанню таких посадових обов'язків або прагнучи примусити цю посадову особу подати у відставку, буде засуджена до такого ж самого покарання. Якщо результатом учинення правопорушення, указанного у двох попередніх пунктах, стане смерть посадової особи, такий злочинець буде засуджений до довічного ув'язнення або ув'язнення на термін не менш ніж 7 років; якщо ж результатом цього злочину стане завдання тяжкого тілесного ушкодження, то злочинець буде засуджений до позбавлення волі на термін не менш як 3 роки, але не більш ніж 10 років» [11].

Водночас такий злочин може мати й певне, чітке соціально-політичне забарвлення. Ст. 136 КК Тайваню регламентує (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела. – *Прим. авт.*): «Особа, яка бере участь у відкритому громадському зібранні, на якому було вчинено злочин, указаний у попередній статті (тобто в ст. 135. – *Прим. авт.*), буде засуджена до позбавлення волі на термін не більш ніж 1 рік, короткострокового ув'язнення або до сплати штрафу в сумі не більш як 9 тисяч доларів; ватажок цього зібрання та особа, яка фактично вдається до насильницьких дій або погроз, буде покарана через позбавлення волі на

період не менш ніж 1 рік, але не більш як 7 років. Якщо ж учинення цього злочину призвело до смерті або тяжких тілесних ушкоджень посадової особи (і навіть працівника правоохоронного органу. – *Прим. авт.*), то ватажок та особа, яка фактично вдається до насильницьких дій або погроз, буде покарана так само, відповідно до положення п. 3 попередньої статті» [11].

Наведені санкції тайванських кримінально-правових норм є більш гуманними, поза сумнівом, завдяки відсутності в них таких покарань за вчинення цього злочину, як смертна кара. Хоча загалом на сьогодні смертну кару не скасовано в цій країні. Не менш важливою та оригінальною кваліфікаційною ознакою злочину, яка не відтворюється в розглянутих вище китайських кримінально-правових нормах, є насильницьке примушення посадової особи до подання у відставку.

За певною аналогією з наведеними вище китайськими нормативними положеннями цей злочин може бути вчинено й під час утечі засудженого із в'язниці, із-під варти. Зрозуміло, що під час такої втечі можуть загинути, постраждати працівники правоохоронних органів, яким утікачі чинитимуть опір.

Так, відповідно до ст. 161 КК Тайваню, нормативізовано таке (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела. – *Прим. авт.*): «Особа, яка законно утримується під арештом або вартою та яка втікає, буде засуджена до позбавлення волі на термін не більш як 1 рік. Особа, яка вчиняє вказаний у попередньому пункті злочин через пошкодження частини місця свого утримання або інструменту, за допомогою якого вона утримується, або через насильницькі дії чи погрози, буде засуджена до позбавлення волі на термін не більш ніж 5 років. Особа, яка бере участь у відкритому громадському зібранні, на якому було вчинено злочин, указаний у пункті 1 і який учиняється через застосування погроз та насильства, буде засуджена до позбавлення волі на термін не менш як 3 роки, але не більш ніж 10 років; ватажок цього зібрання та особа, яка фактично вдається до насильницьких дій або погроз, буде покарана через позбавлення волі на період не менш як 5 років. Спроба вчинити злочини, указані в одному з попередніх пунктів, карається відповідно до закону» [11].

Окремо в ст. 162 викладено нормативні положення про організацію, сприяння втечам злочинців із в'язниці, із-під варти з боку інших, третіх осіб. Такими особами в перспективі можуть виявитися і самі працівники правоохоронних органів, родичі втікачів, подільники, які перебувають на свободі тощо. У всіх таких можливих випадках працівники правоохоронних органів можуть постраждати – утратити життя або здоров'я.

Північна Корея. Хоч як дивно, але найбільш гуманними видаються каральні санкції, викладені в нормі ст. 221 «Втручання у виконання обов'язків працівниками сектору юстиції» § 1 «Злочинні порушення правил загального адміністрування» р. 7 «Злочинні порушення правил загального адміністрування та підтримки» чинного КК КНДР.

У цій статті просто і ясно констатується (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела. – *Прим. авт.*): «Особа, яка втручається у виконання обов'язків функціонерів сектору юстиції через напади, погрози, образи або зловживання своїми повноваженнями, буде покарана через відбування короткотермінових громадських робіт на період менше ніж 2 роки. У випадках, коли такий злочин учинено повторно або в змові, покаранням буде виправлення через відбування громадських робіт на термін менш ніж 4 роки» [8].

Зі свого боку, зміст статей 278–288 КК КНДР, у яких нормативізовано кваліфікаційні ознаки та санкції за різноманітні види навмисного й ненавмисного вбивства та завдання тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості й за різних обставин, не є прив'язаним до нашої проблематики [8].

Південна Корея. У цій державі проблематика вбивства та завдання тілесних ушкоджень працівникам правоохоронних органів є трохи більше й виразніше прив'язаною до потенційно можливих випадків посягань на територіальну цілісність держави та конституційний лад у ній.

Так, у ст. 87 «Повстання» р. I «Злочини повстання» чинного КК Республіки Корея (далі – РК) регламентовано (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела. – *Прим. авт.*): «Особа, яка вбиває іншу особу з метою захоплення території держави або

припинення дії Конституції, буде покарана таким чином: ватажок буде засуджений до смертної кари, довічного ув'язнення або довічного виконання громадських робіт; особа, яка бере участь у заколоті або здійснює командування, або є залученою до інших важливих дій, буде засуджена до смертної кари, довічного ув'язнення, ув'язнення на обмежений термін часу або виконання громадських робіт на строк не менш ніж 5 років; ці ж самі покарання будуть застосовані до тих, хто вчинив убивство, поранення, руйнації або пограбування; особа, яка частково сприймає агітацію та слідує за іншими або частково приєднується до насильницьких акцій, буде засуджена до ув'язнення на обмежений термін часу або виконання громадських робіт на строк не менш ніж 5 років» [10].

У ст. 88 «Убивство заради повстання» окремо зазначається (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела. – *Прим. авт.*): «Особа, яка вбиває іншу особу з метою захоплення території держави або припинення дії Конституції, буде засуджена до смертної кари, довічного ув'язнення або довічного виконання громадських робіт» [10].

Безсумнівним здається те, що за таких злочинних посягань на національну безпеку, територіальну цілісність та конституційний лад у державі жертвами цих злочинів стають саме ті чи інші працівники правоохоронних органів: функціонери поліції, органів державної безпеки, прикордонники тощо, які, власне, і захищають указані об'єкти цих злочинів ціною свого життя та здоров'я.

Чинне кримінальне право РК, як і китайське й тайванське, також відтворює розглядувану проблематику в контексті злочинних посягань на життя та здоров'я державних службовців. Саме тому в ст. 136 «Перешкоджання виконанню посадових обов'язків» р. VIII «Злочини щодо перешкоджання виконанню посадових обов'язків» зазначається (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела. – *Прим. авт.*): «Особа, яка вдається до насильницьких дій або залякування тієї чи іншої посадової особи, що виконує свої службові обов'язки, буде засуджена до тюремного ув'язнення на термін не більш як 5 років або штрафу на суму не більш ніж 10 мільйонів вон».

Японія. Чинний КК цієї далекосхідної держави так само криміналізує посягання на територіальну цілісність держави та конституційний лад через повстання, борючись із яким можуть суттєво постраждати працівники правоохоронних органів.

Так, у ст. 77 «Повстання» говориться (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела. – *Прим. авт.*): «(1) Особа, яка вчиняє дії, пов'язані із заколотом, маючи на меті повалення легітимного уряду, захоплення територіального суверенітету в державі або іншим чином spaплюження конституційного ладу, учиняючи, отже, злочин повстання, буде покарана так: ватажок буде засуджений до смертної кари або довічного ув'язнення; особа, яка бере участь у заколоті або спрямовує маси, буде засуджена до довічного ув'язнення або ув'язнення на визначений термін, який не перевищуватиме більш як 3 роки; особа, яка виконує інші керівні функції, буде засуджена до ув'язнення на термін не менш як 1 рік, але не більше ніж 10 років; особа, яка частково слідує за іншими або ж частково приєднується до заколоту, буде засуджена до ув'язнення на термін не більш як 3 роки» [12].

Чинний КК Японії відтворює проблематику посягання на життя та здоров'я правоохоронців у світлі загроз посадовим особам. Саме тому ст. 95 «Перешкоджання або примушення до виконання посадових обов'язків» р. V «Злочини перешкоджання виконанню посадових обов'язків» має такий зміст (подається в авторському перекладі з мови-оригіналу джерела. – *Прим. авт.*): «(1) Особа, яка вчиняє напад або залякування відносно посадової особи через виконання ним службових обов'язків, буде засуджена до ув'язнення з відбуванням або ж без відбування громадських робіт на термін не більш ніж 3 роки або до сплати штрафу в розмірі не більш як 500 000 єн. (2) Такі ж самі каральні заходи стосовно особи, яка вчиняє напад або залякування щодо посадової особи, аби примусити її до виконання його посадових обов'язків або ж запобігти цьому, або примусити її подати у відставку» [12].

Кримінальний злочин, який полягає у втечі з місць позбавлення волі, так само може супроводжуватися вбивством або ж покаліченням правоохоронців. Тому в ст. 98 «Утечі з обтяжливими обставинами» р. VI «Злочини, пов'язані із втечею» наголошується (подається в

авторському перекладі з мови-оригіналу джерела. – *Прим. авт.*): «Коли особа, яка згадується в попередній статті (ст. 97 «Утеча». – *Прим. авт.*) або яка має з'явитися до суду за повісткою, утікає, руйнуючи місце або інструменти свого утримання, учиняючи при цьому напад або залякування, або ж робить це в згоді з іншою особою, яка втікає, то вона буде засуджена до позбавлення волі з виконанням на термін не менш ніж 3 місяці, але не більш як 5 років» [12].

Злочини з побутового вбивства або завдання тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, криміналізовані в межах статей 199–209 цього Кодексу, нормативно не є прив'язаними до проблематики вбивств та скалічень саме правоохоронців.

Висновки. Кримінологічна, кримінально-правова проблематика посягання на життя та здоров'я працівників правоохоронних органів та/або членів їхніх сімей цілком безпосередньо та дещо опосередковано відображається в сучасному кримінальному праві всіх указаних держав Далекого Сходу.

Найбільш характерною змістовною рисою розглянутих норм кримінального права всіх цих держав, крім Північної Кореї, є криміналізація вчинення зазначеного злочину проти достатньо широкої категорії працівників – державних службовців / посадових осіб, якими можуть бути як різноманітні цивільні державні функціонери, так і власне працівники всіх силових відомств. Таким злочином є «перешкоджання цим державним службовцям / посадовим особам у виконанні ними їхніх службових обов'язків», зокрема й «примушення до подання у відставку».

На нашу думку, указані злочини проти всіх або ж окремих категорій посадових осіб, зокрема правоохоронців, слід розглядати невід'ємно у світлі вчинення конкретних злочинних діянь, що й підтверджується змістом окремих статей КК названих далекосхідних держав: озброєні напади на суди, незаконний озброєний перетин державних кордонів, насильницькі дії щодо правоохоронців під час громадсько-політичних акцій, напади на них під час здійснення ними тих чи інших оперативно-слідчих дій.

На відміну від розглянутих норм сучасного кримінального права Монголії, дії з «перешкоджання виконанню службових обов'язків» у КК інших далекосхідних держав нормативно не конкретизуються як убивства правоохоронців та завдання їм тілесних ушкоджень. Ці злочини криміналізуються як побутові, здійснювані щодо людини загалом. Однак чинник усвідомлення, розуміння правопорушником того факту, що жертва є працівником правоохоронних органів, є однією з вагомих кваліфікаційних ознак, яка відтворюється опосередковано.

На додаток до цього зауважимо, що в джерелах чинного кримінального права Китаю, Тайваню, Північної та Південної Кореї, Японії, на відміну від наведених вище норм сучасного кримінального права Монголії, не криміналізовано злочинних посягань саме на членів сімей посадових осіб, зокрема родичів тих чи інших категорій правоохоронців.

Санкції норм сучасного кримінального права всіх названих далекосхідних держав, крім КК Північної Кореї, передбачають довічне ув'язнення та смертну кару як найвищі покарання за вчинення цих злочинів. Іншими каральними заходами є коротко-, середньо- та достатньо довготермінові строки тюремного ув'язнення, арешт, конфіскація майна, виправні роботи, грошові штрафи та правова комбінація цих покарань.

Список використаних джерел

1. Амарсанаа Вандан-Иш. Объективная сторона преступления, посягающего на жизнь представителя власти, по уголовному законодательству Российской Федерации и Монголии. *Вестник Омской юридической академии*. 2018. Том 15. № 1. С. 92–97.
2. Гамазина И. В. Криминологический аспект преступлений против правосудия. *Вестник Тамбовского государственного университета. Серия : Гуманитарные науки*. 2012. Выпуск 1 (105). С. 254–259.
3. Дворецкий М. Ю. Оптимизация уголовной ответственности за преступные посяательства на правосудие. *Вестник Тамбовского государственного университета. Серия : Гуманитарные науки*. 2008. Выпуск 11 (67). С. 574–577.

4. Каломен А. Г. К вопросу об объективной стороне посягательства на жизнь сотрудника правоохранительного органа. *Юрист-Правовед*. 2016. № 1 (74). С. 114–118.
5. Кримінальний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 12.05.2020).
6. Максимов С. В. Правосудие как объект уголовно-правовой охраны. *Журнал российского права*. 2013. № 4.
7. The Penal Code of The Chinese People`s Republic. URL : <https://www.fmprc.gov.cn/ce/cgvienna/eng/dbtyw/jdwt/crimelaw/t209043.htm/> (дата звернення: 04.05.2020).
8. The Penal Code of The Korean People`s Democratic Republic. URL : [https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/The%20Criminal%20Law%20of%20the%20Democratic%20Republic%20of%20Korea_2009_%20\(1\).pdf](https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/The%20Criminal%20Law%20of%20the%20Democratic%20Republic%20of%20Korea_2009_%20(1).pdf) (дата звернення: 28.04.2020).
9. The Penal Code of Mongolia. URL : https://www.unodc.org/res/cld/document/mng/2001/criminal_code_of_mongolia_html/Mongolia_Criminal_Code_2002.pdf (дата звернення: 30.04.2020).
10. The Penal Code of The Republic of Korea. URL : <https://www.refworld.org/pdfid/3f49e3ed4.pdf> (дата звернення: 10.05.2020).
11. The Penal Code of Taiwan. URL : <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=C0000001> (дата звернення: 19.05.2020).
12. The Penal Code of Japan. URL : http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail_main?re=02&ia=03&vm=02&id=1960 (дата звернення: 15.05.2020).

References

1. Amarsanaa, Vandan-Ish. (2018). Ob"ektivnaya storona prestupleniya, posyagayushchego na zhizn' predstavatelya vlasti, po ugovnomu zakonodatel'stvu Rossijskoj Federacii i Mongolii [The objective side of the crime, encroaching on the life of a representative of the authorities, under the criminal law of the Russian Federation and Mongolia. Bulletin of the Omsk Law Academy]. *Vestnik Omskoj yuridicheskoy akademii*. Tom 15. № 1. S. 92–97 [in Russian].
2. Gamazina, I. V. (2012). Kriminologicheskij aspekt prestuplenij protiv pravosudiya [The criminological aspect of crimes against justice. Bulletin of the Tambov State University. Series : Humanities]. *Vestnik Tambovskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya : Gumanitarnye nauki* Vypusk 1 (105). S. 254–259 [in Russian].
3. Dvoreckij, M. YU. (2008). Optimizaciya ugovnojj otvetstvennosti za prestupnye posyagatel'stva na pravosudie [Optimization of criminal liability for criminal attacks on justice. Bulletin of the Tambov State University. Series : Humanities]. *Vestnik Tambovskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya : Gumanitarnye nauki*. Vypusk 11 (67). S. 574–577 [in Russian].
4. Kalomen, A. G. (2016). K voprosu ob ob"ektivnoj storone posyagatel'stva na zhizn' sotrudnika pravooxranitel'nogo organa [On the objective side of the encroachment on the life of a law enforcement officer. Lawyer-Lawyer]. *Yurist-Pravoved*. № 1 (74). S. 114–118 [in Russian].
5. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennia: 12.05.2020) [in Ukrainian].
6. Maksimov, S. V. (2013). Pravosudie kak ob"ekt ugovno-pravovoj ohrany [Justice as an object of criminal law protection. Journal of Russian Law]. *ZHurnal rossijskogo prava*. № 4 [in Russian].
7. The Penal Code of The Chinese People`s Republic. URL : <https://www.fmprc.gov.cn/ce/cgvienna/eng/dbtyw/jdwt/crimelaw/t209043.htm/>.
8. The Penal Code of The Korean People`s Democratic Republic. URL : [https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/The%20Criminal%20Law%20of%20the%20Democratic%20Republic%20of%20Korea_2009_%20\(1\).pdf](https://www.hrnk.org/uploads/pdfs/The%20Criminal%20Law%20of%20the%20Democratic%20Republic%20of%20Korea_2009_%20(1).pdf).
9. The Penal Code of Mongolia. URL : https://www.unodc.org/res/cld/document/mng/2001/criminal_code_of_mongolia_html/Mongolia_Criminal_Code_2002.pdf.
10. The Penal Code of The Republic of Korea. URL : <https://www.refworld.org/pdfid/3f49e3ed4.pdf>.
11. The Penal Code of Taiwan. URL : <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=C0000001>.

12. The Penal Code of Japan. URL : http://www.japaneselawtranslation.go.jp/law/detail_main?re=02&ia=03&vm=02&id=1960.

Kondratov Volodymyr,

Aspirant

(Donetsk Law Institute, MIA of Ukraine, Kryvyi Rih)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7657-6431>

RESPONSIBILITY FOR THE ENCROACHMENT ON THE LIFE AND HEALTH OF A LAW ENFORCEMENT OFFICER UNDER THE NORMS OF MODERN CRIMINAL LAW OF THE FAR EAST

Within the bounds of the given law study paper the author considered all necessary elements of legal responsibility institution for infringement on law enforcement officer's life and health under the present penal law provisions of Far East particular national states. While considering the given research matter the author was using these national states valid criminal legislative instruments and scientific papers of some foreign experts in this criminological field as well. It is concluded that the most characteristic feature of the considered criminal law standards of all these states, except North Korea, is the criminalization of the commission of this crime against a fairly wide category of workers - public servants / officials, which can be both various civilian state functionaries and the employees themselves all law enforcement agencies. Such a crime is "obstructing these civil servants / officials in the performance of their official duties", including "coercion to resign". According to the author, these crimes against all or certain categories of officials, including law enforcement agencies, should be considered inextricably in the light of specific criminal acts, and is confirmed by the content of certain articles of the Criminal Code of these Far Eastern states: armed attacks on courts, illegal armed crossing of state borders, violent actions against law enforcement officers during socio-political actions, attacks on them during the implementation of certain operational investigative actions. Also, unlike the above norms of modern criminal law of Mongolia, the sources of the existing criminal law of China, Taiwan, North and South Korea, Japan do not criminalize criminal attacks against family members of officials, including relatives of certain categories of law enforcement officers. Sanctions of the norms of modern criminal law of all these Far Eastern states, except for the Criminal Code of North Korea, provide life imprisonment and the death penalty as high punishments for the commission of these crimes. Other punitive measures include short, medium, and fairly long term sentences of imprisonment, arrest, confiscation of property, corrective labor, monetary fines and a legal combination of these punishments.

Key words: law enforcement officer; infringement on life and health; murder; infliction of bodily harms; criminal responsibility; valid penal law instruments; Far East particular national states.

Надійшла до редколегії 25.05.2020